
РЕШЕНИЕ

№ 168

КАРАР

05.11.2019 ел.

**Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы
Мурзиха авыл жирлегенең 2019-2028 елларда
транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү
Программасын раслау турында**

«Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында» 2007 елның 8 ноябрэндәге 257-ФЗ номерлы, «транспорт куркынычсызлыгы турында» 2007 елның 9 февралендәге 16-ФЗ номерлы федераль законнар, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы, "Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясендә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында" Мурзиха авыл жирлегенә Советының 2016 елның 20 октябрэндәге 48 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы Мурзиха авыл жирлегенә советы

Карар кабул итте

1. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының "Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Мурзиха авыл жирлегенең 2019-2028 елларга транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасын (1 нче кушымта) раслау турында" 2008 ел, 31 декабрь, 916 нчы карары

2. Әлегә карар рәсми басылып чыгарга тиеш.

2. Әлегә карар рәсми басылып чыгарга тиеш.

Рәис

И. Р. Гаделшин

1 нче кушымта

Алабуга муниципаль районы
Мурзиха авыл жирлеге Советы
карарына
05.11. 2019 ел № 167

**ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ АЛАБУГА
МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ «МУРЗИХА АВЫЛ
ЖИРЛЕГЕ» МУНИЦИПАЛЬ БЕРӘМЛЕГЕ
ТЕРРИТОРИЯСЕНДӘ ТРАНСПОРТ
ИНФРАСТРУКТУРАСЫН КОМПЛЕКСЛЫ ҮСТЕРҮ
ПРОГРАММАСЫ**

2019
Эчтәлек

Эчтәлек	2
Паспорт.....	6
1 Муниципаль берәмлекнең транспорт инфраструктурасының гамәлдәге торышы характеристикасы	9
1.1 . Россия Федерациясе субъектының Россия Федерациясе пространстволы оешмасы структурасында положениесен анализлау, Россия Федерациясе субъектының пространстволы оешмасы структурасында жирлек торышын анализлау	9
1.2 . Жирлекнең социаль-икътисади характеристикасы, жирлек территориясендә шәһәр төзелеше эшчәнлегенең характеристикасы, шул исәптән транспорт өлкәсендәге эшчәнлекне, транспорт соравын бәяләүне дә кертеп	12
1.3 . Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасының эшчәнлегенә характеристикасы һәм эш күрсәткечләре	13
1.4 Жирлектәге юллар челтәре характеристикасы, юл хәрәкәте параметрлары (тизлек, тыгызлык, транспорт чаралары агымы составы һәм интенсивлыгы, юлларны хәрәкәт белән тәэмин итү коэффициенты һәм юл хәрәкәте торышын, автомобиль транспортынан һәм экономик югалтулардан әйләнә-тирә мохиткә экологик йөкләнешне характерлаучы башка күрсәткечләр), юлларны карап тоту сыйфатын бәяләү	14
1.5 Жирлектә транспорт чаралары паркы составын һәм автомобильләштерү дәрәжәсен анализлау, парковка урыннары (парковка урыннары) белән тәэмин итү)	17
1.6 . Пассажирлар агымын анализлауны да кертеп, гомуми файдаланудагы транспорт чараларының эш характеристикасы	19
1.7 .Жәяүлеләр һәм велосипедларда йөрү шартлары характеристикасы	21
1.8 .Йөк транспорт чаралары хәрәкәте характеристикасы, коммуналь һәм юл хезмәтләре транспорт чараларының эшен бәяләү, әлегә транспорт чаралары өчен инфраструктура торышы	21
1.9 . Юл хәрәкәте иминлегенә дәрәжәсен анализлау	22
1.10 Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә тискәре	

йогынты дәрәжәсен бәяләү, халыкның иминлеге һәм сәламәтлегенә.....	24
1.11 Жирлекнең транспорт инфраструктурасын үстерү һәм урнаштыру шартлары һәм перспективалары характеристикасы.....	25
1.12 Жирлекнең социаль инфраструктурасын үстерү һәм эшләү өчен кирәкле норматив-хокукый базаны бәяләү.	25
1.13 Транспорт инфраструктурасын финанслауны бәяләү	26
2 .Муниципаль берәмлек территориясендә транспорт ихтыяжы фаразын эшләү, халыкның хәрәкәт итү күләме һәм характеры үзгәрү һәм йөк ташу	27
2.1 Жирлекнең социаль-икътисади һәм шәһәр төзелеше үсеше фаразы	27
2.2 Жирлек территориясендә булган транспорт төрләре буенча авыл жирлегенә транспорт ихтыяжы, халыкның йөрү күләме һәм характеры һәм йөк ташу	28
2.3 Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасы үсеше фаразы.....	28
2.4 Авыл жирлегенә юл челтәрен үстерү фаразы.....	28
2.5 . Автомобильләштерү дәрәжәсен, юл хәрәкәте параметрларын фаразлау	29
2.6 . Юл хәрәкәте иминлеге күрсәткечләрен фаразлау	29
2.7 . Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты дәрәжәсен бәяләү, халыкның иминлеге һәм сәламәтлегенә.....	30
3 Транспорт инфраструктурасын үстерүнең принципаль вариантлары һәм транспорт инфраструктурасын үстерүнең максатчан күрсәткечләре (индикаторлары) буенча аларның эреләндерелгән бәясе, алга таба тәкъдим ителгән вариантны сайлап алу.....	31
4 Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча чаралар (инвестиция проектлары), транспорт объектларын техник-икътисадый Параметрлар, чараларны (инвестицион проектларны) тормышка ашыру чиратлары (инвестицион проектларны) Исемлеге).....	32
4.1 .Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасын үстерү чаралары.....	32
4.2 . Гомуни файдаланудагы транспортны үстерү, транспорт-күчеп	

утыру төөннэрен булдыру буенча чаралар.....	32
4.3 . Бердэм парковка киңлеген үстерүне дә кертеп, жиңел автомобиль транспорты өчен инфраструктураны үстерү буенча чаралар.....	33
4.4 . Йөк транспорты, Коммуналь һәм юл хезмәтләре транспорт чаралары өчен инфраструктураны үстерү буенча чаралар.....	33
4.5 . Жирлектәге юллар челтәрен үстерү буенча чаралар.....	34
5 Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча чараларны (инвестиция проектларын) финанслау күләмнэрен һәм чыганаklarын бәяләү	34
6 Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча чараларны (инвестиция проектларын) финанслау күләмнэрен һәм чыганаklarын бәяләү	36
7 Институцион үзгәрешләр, транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү өлкәсендә эшчәнлекне хокукий һәм мәгълүмати тәэмин итүне камилләштерү буенча тәкъдимнәр.....	37

ПАСПОРТ

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы «Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы

Исем Программалар	Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районының «Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә 2019-2035 елларга транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерү программасы
Программа эшләү өчен нигез Программалар	<p>- РФ Шәһәр төзелеше кодексы, 29 декабрь, 2004 ел, № 190-ФЗ;</p> <p>-2003 елның 6 октябрэндәге 131-ФЗ номерлы Федераль закон "Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында»;</p> <p>- «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлеге турында һәм Россия Федерациясенен аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хақында " 2007 елның 8 ноябрэндәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон»;</p> <p>- «Транспорт куркынычсызлыгы турында " 2007 елның 9 февралендәге 16-ФЗ номерлы Федераль закон»;</p> <p>Россия Федерациясе Хөкүмәтенен «Жирлекләр һәм шәһәр округларының социаль инфраструктурасын комплекслы үстерү программаларына карата таләпләрне раслау турында " 2015 елның 1 октябрэндәге 1050 номерлы карары»,</p> <p>-Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Мурзиха авыл жирлеген Советының 2016 елның 20 октябрэндәге 48 номерлы 2016 елның 20 октябрэндәге карары белән расланган Мурзиха авыл жирлеген генераль планы.</p>
Программаның Заказчысы	Мурзиха авыл жирлеген башкарма комитеты, Татарстан Республикасы,
Программаны Эшләүче	
Программаның максатлары һәм бурычлары	<p>Программаның максаты – Алабуга муниципаль районының «Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен заманча һәм нәтижәле транспорт инфраструктурасын үстерү (алга таба «Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге текстында), муниципаль берәмлек халкы өчен транспорт комплексы хәрәкәтенен иминлек дәрәжәсен, хезмәт күрсәтүләрнен үтемлелеген һәм сыйфатын арттыру.</p> <p>Әлеген максатларга ирешү өчен төп бурычларны хәл итү зарур:</p> <p>-гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын үстерү һәм камилләштерү буенча чаралар оештыру;;</p> <p>- юл хәрәкәтен шартларын яхшырту буенча чаралар</p>

	<p>оештыру;;</p> <p>- юл хэрэкетэ иминлеген арттыру буенча чаралар оештыру.</p>
<p>Транспорт инфраструктурасын үстөрүнең максатчан күрсэткечлэре (Индикаторлары)</p>	<p>- жирле эһемияттэге гомуми файдаланудагы юлларнын озынлыгы, км;</p> <p>- УДС тыгызлыгы, км / км².</p>
<p>Программаны гамэлгэ ашыру сроклары һәм этаплары</p>	<p>Программаны тормышка ашыру вакыты: 2018-2035 еллар.</p> <p>Программаны гамэлгэ ашыру этапларына бүлекчэлэрне күздэ тотмый.</p>
<p>Транспорт инфраструктурасы объектларын (чаралар төркемнэре, Ярдэмче программалар, инвестицион проектларны проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча планлаштырылган чараларны (инвестицион проектларны) эрелэндерелгән тасвирлау)</p>	<p>Әлеге программада тасвирланган чаралар транспорт чараларын кулланучыларнын, жэяүлелэрнең унайлылыгы һәм иминлеге дэрэжэсен күтэрүгэ һәм " Мурзиха авыл жирлеге»муниципаль берэмлегенең социаль-икътисадый хэлен яхшыртуга юнэлдерелгән.</p>
<p>Күләме һәм финанслау чыганакалары</p>	<p>2019-2035 елларда программа чараларын гамэлгэ ашыру өчен кирэкле финанс чараларынын гомуми күләме 30500,0 мең сум тэшкит итэчэк, шулардан жирле бюджет чаралары-109,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-1170,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-29221,0 мең сум.,</p> <p>Программаны финанслау өчен акча күләме фаразланган характерда һәм жирле үзидарэнең вэкиллекле органы тарафыннан ел саен корректировкаканырга тиеш.</p> <p>2019 елда 1833,0 мең сум тэшкит итэчэк, шул исэптэн жирле бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,</p> <p>2020 елда 1833,0 мең сум тэшкит итэчэк, шул исэптэн жирле бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,</p> <p>2019 елда 1833,0 мең сум тэшкит итэчэк, шул исэптэн жирле бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,</p> <p>2019 елда 1833,0 мең сум тэшкит итэчэк, шул исэптэн жирле бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,</p> <p>2019 елда 1833,0 мең сум тэшкит итэчэк, шул исэптэн жирле бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,</p> <p>2019 елда 1833,0 мең сум тэшкит итэчэк, шул исэптэн жирле бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,</p>

	бюджет чаралары-6,0 мең сум, федераль бюджет чаралары-0,0 мең сум, региональ бюджет чаралары-1827,0 мең сум.,
--	---

1 Муниципаль берәмлекнең транспорт инфраструктурасының гамәлдәге торышы характеристикасы

1.1. Россия Федерациясе субъектының Россия Федерациясе пространстволы оешмасы структурасында положениесен анализлау, Россия Федерациясе субъектының пространстволы оешмасы структурасында жирлек торышын анализлау

Татарстан Республикасы Россия Федерациясенәң Европа өлеше көнчыгышында, Көнчыгыш һәм көнбатыш, төньяк һәм көньякны тоташтыручы мөһим магистральләр киселешендә урнашкан, ресурслар белән житәрлек тәэмин ителгән (нефть, су, урман, Жир ресурслары).

Республиканың административ үзәге-Казан шәһәре Мәскәүдән 797 км көнчыгышка таба урнашкан.

Татарстан Республикасы Россия Федерациясенәң 85 субъектының берсе булып тора һәм административ-сәясәи һәм икътисадый характердагы түбәндәге ареаллар составына керә:

- Идел буе федераль округы;
- Европа макроикътисади зонасы;
- Идел буе икътисади районы.

Республиканың гомуми мәйданы 67,8 мең кв. км тәшкил итә. Территориянең максималь озынлыгы-төньяктан көньякка 290 км һәм көнбатыштан көнчыгышка 460 км.

Республика төньякта Удмурт Республикасы һәм Киров өлкәсе, көнчыгышта – Башкортстан Республикасы, көньяк-көнчыгышта – Оренбург өлкәсе, көньяк – көнчыгышта-Самара өлкәсе, көньяк – көнбатышта – Ульяновск өлкәсе, көнбатышта-Чуаш Республикасы, төньяк – көнбатышта-Марий Эл Республикасы белән чиктәш. Татарстан Республикасының чит ил дәүләтләре белән чикләре юк.

Татарстан Республикасы Европа Россиясенәң үзәк өлешендә урнашкан, аның территориясе буенча магистраль газүткәргечләр һәм нефть үткәргечләр системасы, федераль магистраль тимер юллар һәм автомобиль юллары, Россиянең Европа өлешендәге Каспий, Урта Дингез һәм Балтыйк бассейннарына чыгу юлы белән бердәм су системасы, йөкләр һәм пассажирлар агымнарын көнбатыштан көнчыгышка һәм төньяктан көньякка таба дөньяның күп кенә кыйтгаларына, Россия Федерациясе регионнарына һәм Татарстан Республикасы эчендә күчәрүне тәэмин итә торган һава трассалары уза.

Татарстан Республикасының транспорт системасы түбәндәге факторлар белән характерлана:

- «көнбатыш – көнчыгыш» юнәлешендә кыска трансконтиненталь тимер юл магистралә, шулай ук «төнъяк-көнбатыш – көнъяк " юнәлеше буенча Идел буе эре сәнәгать шәһәрләрен тоташтыручы тимер юл узу»;

- Россиянең төп европа елгалары – Идел һәм Кама суднолары, шулай ук төнъяк-көнбатыш һәм көнъяк белән генә түгел, төнъяк-көнчыгыш, Урал буе сәнәгать төбәкләре белән дә су элементсен тәмин итүче ак һәм Нократ елгалары булу һәм аларның кушылуы белән дә бәйле.;

- федераль эһәмияттәге автомобиль юлларын өч юнәлештә узу: Көнбатыш Европа регионнарын һәм Россиянең сәнәгать шәһәрләрен (Мәскәү, Смоленск, Владимир) аның Көнчыгыш Идел буе төбәкләре һәм шәһәрләре (Түбән Новгород, Чебоксар, Казан), Урал сәнәгать төбәкләре һәм шәһәрләре (Ижау, Пермь, Екатеринбург), шулай ук төнъяк – көнбатыш төбәкләре һәм шәһәрләре (Санкт – Петербург, Новгород, Череповец, Иваново) Көнъяк Идел буе өлкәләре һәм шәһәрләре (Ульяновск, Самара, Саратов, Саратов) белән тоташтыручы иң кыска Юллар булып торучы «Көнбатыш-Көнчыгыш», «Көнбатыш-Көнбатыш – Көнчыгыш» һәм «Төнъяк-Көнбатыш-Көнбатыш» Волгоград, Әстерхан) һәм көнъяк-көнчыгыш сәнәгать төбәкләре һәм шәһәрләре (Уфа, Оренбург, Чиләбе);

- «Казан» һәм «Бигеш» халыкара аэропортлары, «Бөгелмә " төбәк аэропорты булган барлык юнәлешләрдә һава трассаларын узу.

Әлеге магистраль транспорт коммуникацияләре кисешүләренә үзәге-Казан транспорт узелы, ул тимер юл төененнән тыш, Казан Елга портын, автомобиль һәм республика юлларын, аэропорт һәм төзелеп килүче Свияжск төбәкара мультимодаль логистика үзәген үз эченә ала.

Татарстан Республикасының административ-территориаль бүленеше:

- 2 шәһәр округы («Казан шәһәре» ГБ, «Яр Чаллы шәһәре " ГБ»);
- Муниципаль районнар;
- 39 шәһәр жирлегә;
- 872 авыл жирлегә.

Алабуга районы Татарстан Республикасының төнъяк-көнчыгышында административ-территориаль берәмлек һәм муниципаль берәмлек булып тора. Административ үзәге-Алабуга шәһәре Казан шәһәреннән 215 км ераклыкта урнашкан. Район мәйданы -1362,1 км². Алабуга районы Удмуртия Республикасы һәм Менделеевск муниципаль районы, көнчыгышта һәм көнъяк-көнчыгышта – Тукай муниципаль районы, Чаллы шәһәр округы, көнъякта – Тукай һәм Түбән Кама районнары, көнбатышта – Татарстан Республикасының

Мамадыш районы белән чиктәш. Алабуга районы Яр Чаллы агломерациясе составына керә.

Алабуга районы составына бер шәһәр жирлегә (Алабуга шәһәре) һәм 15 авыл жирлегә керә:

- Әлмәт авыл жирлегә;
- Бехтерев авыл жирлегә;
- Олы Елово авыл жирлегә;
- Олы Качык авыл жирлегә;
- Олы Шүрнәк авыл жирлегә;
- Костенеево авыл жирлегә;
- Лекарево авыл жирлегә;
- Морт авыл жирлегә
- Мурзиха авыл жирлегә;
- Поспелово авыл жирлегә
- Иске Күклек авыл жирлегә;
- Олы Шүрнәк авыл жирлегә;
- Танай авыл жирлегә;
- Татар Дәм-Дөме авыл жирлегә;
- Яковлево авыл жирлегә.

«Мурзиха авыл жирлегә» муниципаль берәмлегә (алга таба «Мурзиха авыл жирлегә» муниципаль берәмлегә) «Алабуга муниципаль районы «муниципаль берәмлегенә һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләренә территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 22-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы нигезендә төзелде.

"Мурзиха авыл жирлегә» муниципаль берәмлегә составына әлегә закон нигезендә керә:

- село Новая Мурзиха (административ үзәк);
- Иске Мурзиха авылы;
- Токмас авыл

Авыл жирлегә Татарстан Республикасының төньяк-көнчыгышында, Алабуга муниципаль районының көнбатыш өлешендә урнашкан. Мурзиха авыл жирлегә төньякта Олы Елово һәм Морт авыл жирлекләре, көнчыгышта Лекарево авыл жирлегә, көньякта Костенеево авыл жирлегә, көнбатышта Алабуга муниципаль районының Яковлево авыл жирлегә белән чиктәш.

Мурзиха авыл жирлегенә гомуми мәйданы 5015,6 га тәшкит итә, шул исәптән яңа мурзиха авылының мәйданы – 78,9 га, Иске мурзиха авылы – 70,3 га, Токмаш авылы – 29,7 га (картографик материал буенча).

1.2. Жирлекнең социаль-икътисади характеристикасы, жирлек территориясендә шәһәр төзелеше эшчәнлегенә характеристикасы, шул исәптән транспорт өлкәсендәге эшчәнлекне, транспорт сорадын бәяләүне дә кертеп

Икътисади үсеш күрсәткечләренә берсе-халык саны. Халык санын үзгәртү муниципаль берәмлектә яшәү дәрәжәсе, яшәү, эшчәнлек алып бару өчен территориянең жәлеп итүчәнлегенә индикаторы булып тора.

2019 елның 1 гыйнварына «Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә 452 кеше яки Алабуга районы халкының 0,64% ы исәпләнә.

Соңгы 5 елда муниципаль берәмлекнең халык саны динамикасы Дәүләт статистикасы мәгълүматлары нигезендә 1 нче таблицада күрсәтелгән.

Таблица 1 - "Мурзиха авыл жирлегенә" муниципаль берәмлегенә халык саны динамикасы»

Ел	2015	2016	2017	2018	Ике мең унтугыз
Халык саны, Кеше саны	470	466	455	447	452

Соңгы елда «Мурзиха авыл жирлегенә» нең даими халкы 5 кешегә арткан, халык саны кимү 1,12% тәшкил иткән.

Халыкның күп өлеше (46,2%) Иске Мурзиха авылында яши. Яңа Мурзиха авылында гомуми халыкның 45,4% ы, Токмас авылында 8,4% ы яши.

Генераль план нигезендә Мурзиха авыл жирлегенә халык тыгызлыгы буенча бик түбән балл бирелгән, табигый үсеш буенча - түбән балл, демографик йөкләнеш буенча югары балл һәм миграция үсеш буенча бик югары балл бирелгән. Нәтижәдә, Мурзиха авыл жирлегенә Түбән демографик потенциалы булган жирлекләр төркеменә кертелгән.

«Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә паспортында 2019 елның 1 гыйнварына тәкъдим ителгән халык саны һәм аның структурасы турындагы мәгълүмат нигезендә, эшләүче халыкның гомуми саны 184 кеше тәшкил итте, шул ук вакытта авыл хужалыгында-4 кеше (эшләүчеләрнең гомуми саныннан 2,17%), бюджет өлкәсендә-25 кеше (13,58 %), нефть сәнәгатендә-1 кеше (0,54 %) башка тармакларда-241 кеше (82,61 %). Шулай ук муниципаль берәмлектә пенсионерлар-146 кеше теркәлгән.

"Мурзиха авыл жирлегенә" муниципаль берәмлегенә икътисади системасы агросәнәгать комплексын, руда булмаган файдалы казылмалар чыгаруны, торф һәм инфраструктура тармакларын үз эченә ала. Муниципаль берәмлекнең житештерү нигезен авыл хужалыгы тәшкил итә. "Мурзиха авыл жирлегенә»

муниципаль берәмлеге территориясендә авыл хужалыгы житештерүенең төп юнәлешләре булып бөртекле игенчелек тора. Мурзиха авыл жирлеге территориясендә яңа Мурзиха авылы янында ашылык склады эшли.

Мурзиха авыл жирлеге территориясендә руда булмаган файдалы казылмалар чыгару буенча 1 карьер бар.

Жирлек территориясендә коммуналь-склад хужалыгы объектлары юк.

Мурзиха авыл жирлеге территориясендә Морт участок урманчылыгының "Алабуга урманчылыгы»ДКУ урманнары урнашкан.

Жирлектә балалар бакчасы, башлангыч мәктәп, фельдшер-акушерлык пункты, авыл мәдәният йорты, китапханә, спорт залы бар.

Жирлекнең шәһәр төзелеше эшчәнлеге территориаль планлаштыру, шәһәр төзелешен зоналаштыру, территорияне планлаштыру, архитектура-төзелеш проектлау, төзелеш, капитал ремонт, капитал төзелеш объектларын реконструкцияләү, биналарны, корылмаларны эксплуатацияләү документларын эшләү һәм раслауны үз эченә ала.

Мурзиха авыл жирлеге торақ фондының Генераль планы нигезендә, гомуми торақ мәйданы 10,3 мең кв. м тәшкил итә, шул исәптән, торақ мәйданы-10,3 мең кв. м.:

- Яңамурзиха авылы-3,4 мең кв. м.;
- Иске Мурзиха авылы-5,5 мең кв. м.;
- Токмас авылы-1,4 мең кв. м.;

Хәзерге вакытта Мурзиха авыл жирлегенең торақ фонды бары тик индивидуаль төзелеш белән генә тәкъдим ителгән.

1.3. Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасының эшчәнлеге характеристикасы һәм эш күрсәткечләре

Мурзиха авыл жирлегенең транспорт системасы үсеше муниципаль берәмлек халкының тормыш сыйфатын яхшыртуда мөһим шарт булып тора. Автомобиль юллары челтәренең булуы һәм торышы белән территориаль бөтенлек һәм икътисадый кинлекнең бердәмлеге билгеләнә. Жирле әһемияттәге инфраструктура һәм юллар торышы жәмгыятьнең социаль-икътисади ихтыяжларына туры килмәү проблемасын баяләп бетермәү икътисадый кыенлыкларның һәм тискәре социаль процессларның бер сәбәбе булып тора.

«Мурзиха авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенең башка төбәкләр белән тышкы социаль-икътисадый транспорт элементләре автомобиль (индивидуаль һәм жәмәгать) транспорт төре белән гамәлгә ашырыла. Су, тимер юл һәм һава транспорты файдаланылмый.

Автомобиль транспорты-транспортның төп төре, алар тышкы һәм шәһәр

эчендәге пассажирлар йөртүнең шактый өлеше, шулай ук йөк ташуның күпчелек өлеше гамәлгә ашырыла.

Гомуми файдаланудагы " Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә пассажирлар йөртү Алабуга – Дөм-Дөм т.п. буенча 103 нче шәһәр яны муниципаль маршруты буенча гамәлгә ашырыла.

1.4 Жирлектәге юллар челтәре характеристикасы, юл хәрәкәте параметрлары (тизлек, тыгызлык, транспорт чаралары агымы составы һәм интенсивлыгы, юлларны хәрәкәт белән тәмин итү коэффициенты һәм юл хәрәкәте торышын, автомобиль транспортынан һәм экономик югалтулардан эйләнә-тирә мохиткә экологик йөкләнешне характерлаучы башка күрсәткечләр), юлларны карап тоту сыйфатын бәяләү

"Мурзиха авыл жирлегенә» МБ транспорт инфраструктурасы автомобиль юллары белән тәкъдим ителгән. Алар жирлек территориясен күрше территорияләр һәм район үзәге белән бәйләләр, жирлектәге барлык торак объектларның тормыш-көнкүрешен тәмин итәләр, жирлекнең үсеш мөмкинлекләрен билгелиләр, алар буенча йөкләр һәм пассажирлар ташу гамәлгә ашырыла. Авыл жирлегенен тотрыклы икътисади үсешенә ирешү, жирле житештерүчеләрнең конкурентлылык сәләтен арттыру һәм халыкның тормыш сыйфатын яхшырту кебек бурычларны хәл итү автомобиль юллары челтәрен үстерү дәрәжәсенә бәйле.

Мурзиха авыл жирлегенен Татарстан Республикасы районнары һәм Алабуга муниципаль районының башка жирлекләре белән транспорт элементәсе хәзерге вакытта федераль һәм төбәк автомобиль юллары аша гамәлгә ашырыла.

Жирлек территориясе буенча уза:

- М-7 «Волга»(Мәскәү – Владимир – Түбән Новгород – Казан – Уфа) федераль эһәмияттәге Iб-техник категорияле автомобиль юлы, аның озынлыгы жирлек чикләрендә 6,5 км тәшкил итә, асфальт – бетон өслеге;

- «М-7 «Волга» – Яңа Мурзиха» техник категориясендәге төбәк эһәмиятендәге автомобиль юлының озынлыгы жирлек чикләрендә 3,57 км, асфальт – бетон өслеге.

Алабуга муниципаль районының " Мурзиха авыл жирлегенә» МБ автомобиль юлларының жирле челтәре торак пунктларның инфраструктурасы сәнәгать житештерүе һәм агросәнәгать комплексы объектлары белән элементәне тәмин итә торган гомуми һәм гомуми файдаланудагы юллардан

гыйбарэт. Автомобиль юлларының бер өлеше асфальт –бетон өслегенә, калганнары грунт өслегенә ия.

Гомуми файдаланудагы жирле әһәмияттәге автомобиль юллары тәкъдим ителгән:

- торак пунктларга керү юллары;
- торак төзелешкә керү юллары белән;
- авыл хужалыгы объектларына керү юллары;
- сәнәгать объектларына керү юллары;
- туризм һәм рекреация объектларына керү юллары;
- хезмәт күрсәтү объектларына керү юллары;

Юл хәрәкәте параметрларының төп характеристикалары-транспорт чаралары хәрәкәте ешлыгы, юлларны хәрәкәт белән тәэмин итү коэффициенты һәм үткәрү сәләте.

Федераль әһәмияттәге-7» Идел " автомобиль юлының интенсивлыгы – 2159ед/с, үткәрү сәләте-5000 берәмлек/сәг.

"Мурзиха авыл жирлегенә" муниципаль берәмлеге жирле әһәмияттәге автомобиль юлларында хәрәкәт интенсивлыгы түбән, 30 автдан ким./Ф. Мөхәммәтшин Жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары үткәрү сәләте житәрлек.

"Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлеге чикләрендә уза торган федераль, төбәк һәм жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының транспорт-эксплуатация характеристикалары тасвирламасы һәм төп күрсәткечләре 2 нче таблицада китерелгән.

2 нче Таблица – "Мурзиха авыл жирлегенә" муниципаль берәмлеге чикләрендә уза торган гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының транспорт-эксплуатация характеристикаларының тасвирламасы һәм төп күрсәткечләре»

№ п/т	Районнар, автомобиль юллары исеме	Категорияләр	Гомуми озынлыгы, км	Шул исәптән:				Хәрәкәт полосаларының гомуми саны	Хәрәкәт полосасының киңлеге, м
				цемент-бетон	асфальт-бетон	вак таш	жир		
Федераль әһәмияттәге автомобиль юллары									
1	М-7 "Идел"	Іб	6,5	-	6,5	-	-	4	3,75
Федераль әһәмияттәге автомобиль юллары									
2	М-7" Волга " –Яңа Мурзиха	V	3,57	-	3,57	-	-	1	3,5 –4,5
Торак пунктлар чикләрендә уза торган жирле әһәмияттәге автомобиль юллары									
3	Яңа Мурзиха авылы, Үзәк ур.	V	1,412	-	-	-	1,412	-	-
4	Яңа Мурзиха авылы, Үзәк ур.	V	1,774	-	-	-	1,774	-	-
5	Яңа Мурзиха авылы, Үзәк ур.	V	0,215	-	-	-	0,215	-	-
6	Яңа Мурзиха авылы,	V	0,427	-	-	-	0,427	-	-

	Үзәк ур.								
7	Яңа Мурзиха авылы, тыкрык	V	0,133	-	-	-	0,133	-	-
8	Иске Мурзиха авылы, Мәктәп урамы	IV	0,386	-	0,386	-	-	-	-
9	Иске Мурзиха авылы, Мәктәп урамы	IV	0,933	-	0,933	-	-	-	-
10	Иске Мурзиха авылы, Коммунистическая ур.	V	0,46	-	-	-	0,46		
11	Иске Мурзиха авылы, Заовражная ур.	V	0,551	-	-	-	0,551		
12	Токмас авылы, Яңа ур.	V	0,328	-	-	-	0,328		
13	Токмас авылы, Красногвардейская ур.	V	0,407	-	-	-	0,407		
14	Токмас авылы, Урман ур.	V	0,23	-	-	-	0,23		
15	Токмас авылы, Яңа ур.	V	0,209	-	-	-	0,209		
16	Токмас авылы, Яңа ур.	V	0,272	-	-	-	0,272		

"Мурзиха авыл жирлеген" муниципаль берәмлеге чикләрендә уза торган гомуми файдаланудагы юлларның гомуми озынлыгы буенча мәгълүматлар 3 нче таблицада китерелгән.

3 нче Таблица – "Мурзиха авыл жирлеген" муниципаль берәмлеге чикләрендә уза торган гомуми файдаланудагы юлларның озынлыгы»

№ п/п	Автомобиль юлының исеме	Озынлыгы, км
1	Гомуми файдаланудагы юлларның гомуми озынлыгы, шулардан:	17,447
2	Федераль эһәмияттәге автомобиль юллары	6,5
3	төбәк һәм муниципальара эһәмияттәге юллар	3,57
4	Федераль эһәмияттәге автомобиль юллары	7,737

Алабуга районы юл челтәренен югары тыгызлыгы белән характерлана. Районда юл челтәре тыгызлыгы күрсәткече 0,44 км/км² тәшкит итә, бу исә урамнар һәм юллар челтәренен югары таралуын күрсәтә. "Мурзиха авыл жирлеген" муниципаль берәмлеге урам-юл челтәренен гомуми озынлыгы-17,447 км, урам-юл челтәре тыгызлыгы-0,23 км/км².

Гомумән алганда, «Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге транспорт челтәре һәм транспортның уңай тормышы белән бәйле.

Авил жирлеге территориясә аша узучы федераль юл транспорт системасына сизелерлек йогынты ясый. М-7 "Идел" автомобиль юлы буенча

тормышка ашырыла торган корреспонденцияларнең сизелерлек күләме белән бәйле рәвештә, Мурзиха авыл жирлеге территориясендә карала торган автотрасса янында әйләнә-тирә мохит һәм халык сәламәтлеге өчен тискәре фон барлыкка килә: тавышларның югары дәрәжәсе, атмосфера һавасының пычрануы, автомобиль юлы янындагы туфракка тискәре йогынты ясавы. Шуңа бәйле рәвештә М-7 «Идел» юлын реконструкцияләү таләп ителә.

Региональ һәм жирле әһәмияттәге юлларда юл хәрәкәтендә катнашучылар тарафыннан экологик йөкләнеш түбәндәге хәлләр аркасында бәяләнә:

- хәрәкәт интенсивлыгының һәм УДС загрузки югары булмаган әһәмияте;

- гомуми агымда йөк транспорт чараларының аз өлеше;

- кызу ситуацияләр булмау.

"Мурзиха авыл жирлеген" муниципаль берәмлеге терәк чөлтәрәндәге жирле автомобиль юлларында транспорт агымнары тизлеге тулаем юл хәрәкәте иминлеген тәмин итүче зурлыкларга туры килә

Муниципаль берәмлекнең автомобиль юлларын карап тоту юл киёмнәрен системалы карап тоту, аларны тиешле эксплуатация хәлендә тоту, тәртип һәм чисталык буенча сезонлы эшләргә, шулай ук юл кырыйларын чистарту, юллардагы чокыр-чакырларны ямау, юл билгеләрен юю, киртәләргә чистарту, алыштыру, кирәк булганда автомобиль юлларын төзекләндерү элементларын даими башкаруны күздә тоту.

Эшләргә сыйфатын тикшерү расланган критерийлар нигезендә муниципаль автомобиль юлларын карап тоту сыйфатын бәяләүнең йомгаклау актын төзү белән килештерелгән график буенча гамәлгә ашырыла.

Муниципаль берәмлекнең урам-юл чөлтәрәндәге житешсезлекләргә жирлекнең урам-юл чөлтәрә өлешендә канәгатьләнәрлек булмаган хәлгә һәм каты өслек булмау, жәяүлеләр хәрәкәтен тәртипкә салу өчен кирәкле тротуарларның булмавы, шуңа күрә торак пункт урамнарында жәяүлеләр катнашында юл-транспорт һәлакәтләре килеп чыгу ихтималы зур.

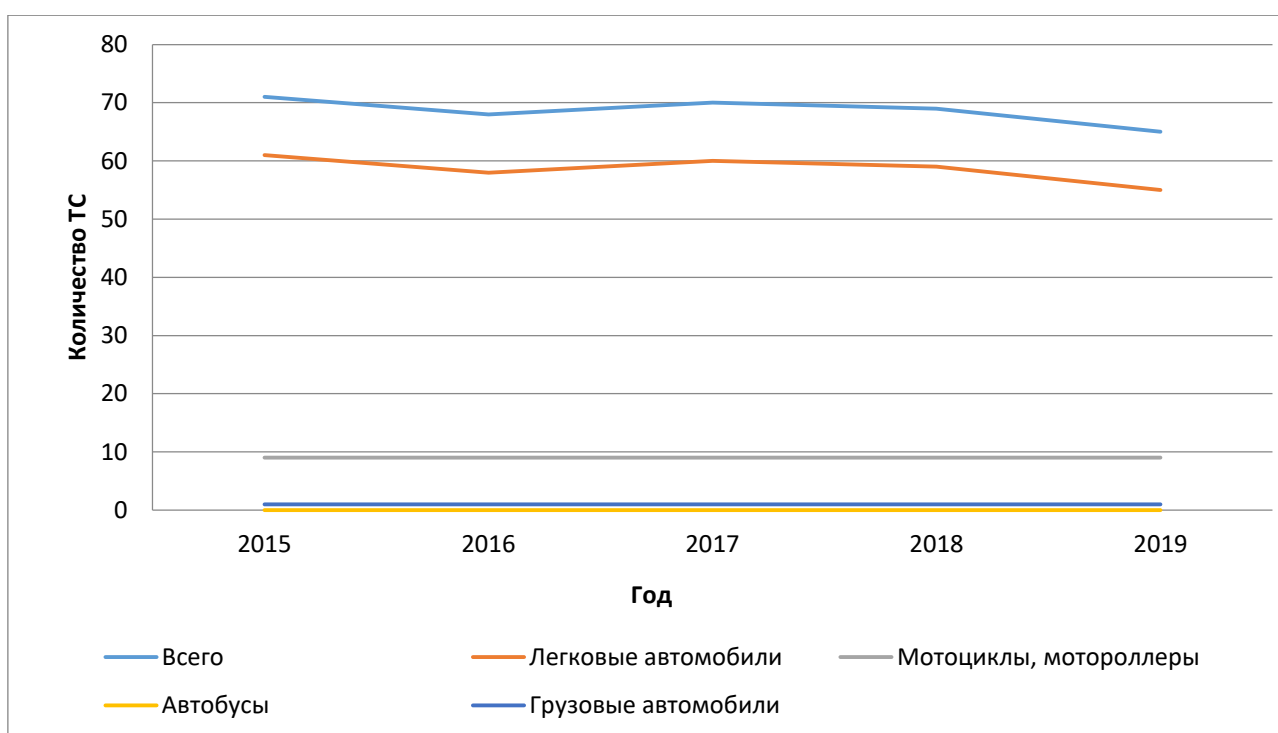
1.5 Жирлектә транспорт чаралары паркы составын һәм автомобильләштерү дәрәжәсен анализлау, парковка урыннары (парковка урыннары) белән тәмин итү)

"Мурзиха авыл жирлеген" муниципаль берәмлеге территориясендә транспорт чараларының актив паркына санлы һәм сыйфатлы анализ үткәргү өчен Россия Федерациясе Федераль салым хезмәте (Федераль салым хезмәте) хисаплары кулланылды. 2018 ел нәтижәләре буенча авыл жирлегендә транспорт чаралары паркының сан ягынан характеристикалары 4 нче

таблицада китерелгән.2013 елдан 2016 елга кадәр теркәлгән автомобильләрнең саны үзгәрү динамикасы рәсемдә күрсәтелгән.

4 нче Таблица – Мурзиха авыл жирлегенең транспорт чаралары паркының сан ягыннан характеристикалары

Исем	Барлығы	Оешмалар милкендә, бер.	Гражданнар милкендә, бер.
Транспорт чаралары, барлығы, шул исәптән:	65	2	63
жиңел автомобильләр	55	1	54
мотоциклар, мотороллерлар	9	0	9
автобуслар	0	0	0
йөк автомобильләре	1	1	0

Рәсем 1-2015-2019 елларда теркәлгән автомобильләр санын үзгәртү графигы

Мурзиха авыл жирлегенең транспорт чаралары паркы сыйфатлы составы һәм 2015-2019 елларда ретроспективез чордагы динамика 5 нче таблицада тәкъдим ителгән.

5 нче Таблица-2015-2019 елларда транспорт чаралары паркы составы

Транспорт чарасы төре	Транспорт чараларының гомуми саныннан өлеше, %				
	2015	2016	2017	2018	Ике мең унтугыз
Жиңел	85,6	84,5	85,6	85,6	85,

					7
Мотоциклар һәм мотороллерлар	13	13	13	13	13,5
Автобуслар	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Йөк машиналары	1,4	1,5	1,4	1,4	1,5

Алынган мәгълүматларга караганда, Мурзиха авыл жирлегендә автомобильләштерү дәрәжәсе 1000 кешега 144 жиңел автомобиль тәшкил итә. Киләчәктә район халкы куллана торган ТС саны артачак.

Авыл жирлеге территориясендә автотранспортны саклау жәлеп итү объектлары, йорт яны учасокларында һәм күпфатирлы йортларның ишегалды территориясендә башкарыла. Машина кую урыннары кытлыгы ачыкланмады.

1.6. Пассажирлар агымын анализлауны да кертеп, гомуми файдаланудагы транспорт чараларының эш характеристикасы

Пассажир транспорты халыкка хезмәт күрсәтү өлкәсендә мөһим элемент булып тора, аннан башка жәмгыятьнең нормаль эшләве мөмкин түгел. Ул халыкның житештерү, көнкүреш, мәдәни максатлардан чыгып йөрүгә булган ихтияжын канәгатьләндерүгә юнәлдерелгән.

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районының Мурзиха авыл жирлеге территориясе буенча шәһәр яны автобусларында даими пассажирлар ташу, шулай ук шәһәрара пассажирлар ташу гамәлгә ашырыла.

Ике муниципаль маршруты узучылар булып тора:

- Алабуга – Казан - Алабуга « № 591 маршруты»;
- «Алабуга шәһәренә керү белән Мамадыш – Яр Чаллы»587 нче маршруты.

103 нче номерлы «Алабуга – Дөм-Дөм торак пункты» муниципаль маршруты, жирлек территориясендәге тиешле тукталыш пунктларына тукталып, пассажирлар ташуны гамәлгә ашыра.

Пассажирлар йөртү Алабуга муниципаль районының даими пассажирлар йөртү маршрутларының расланган реестры нигезендә гамәлгә ашырыла. Муниципаль автобус маршрутлары реестры нигезендә Алабуга районы Мурзиха авыл жирлеге территориясендә пассажирлар ташу белән бер йөртүче–ТР Карионов Илья Сергеевич шөгылләнә.

6 нчы таблицада " Мурзиха авыл жирлеге»муниципаль берәмлеге территориясе буенча уза торган жәмәгать транспорты маршрутының техник-эксплуатация параметрлары буенча мәгълүматлар китерелде.

Маршрутларда пассажирлар йөртү системасы инфраструктурасының ин мөһим компонентларының берсе-тукталыш пунктлары. Пассажирлар ягыннан

да, пассажирлар йөртүне гамәлгә ашыручы машина йөртүчеләр өчен дә, юл хәрәкәтендә катнашучылар өчен дә жәмәгать транспорты тукталышларын урнаштырганда, ГОСТ Р 52766-2007 «гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Төзекләндерү элементлары. Гомуми таләпләр » таблица материалы һәм халыкның төрле (шул исәптән аз хәрәкәтләнүче) төркемнәре өчен уңайлы шартлар исәпкә алып, тукталыш пунктларын төзекләндерү буенча юл хезмәтләре эшләрен регламентлаучы башка норматив документлар»

7 нче таблицада " Мурзиха авыл жирлеге»муниципаль берәмлегенен тукталыш пунктларын төзекләндерү буенча мәгълүматлар китерелде.

6 нчы Таблица-жәмәгать транспорты даими маршрутының техник-эксплуатация параметрлары буенча мәгълүматлар

Параметр атамасы	Параметрның әһәмияте
Маршрутның теркәү номеры	103
Маршрут исеме	Алабуга – Дөм-Дөм т. п.
Маршрутның озынлыгы, км	138,6
Максималь ТС саны	1
Маршрутта ТС маркасы	32054 нче ПАЗ
Пассажирлар агымы, мең кеше.	4,3-4,8
Айга рейслар саны	56-62
ТС норматив сыйдырышлыгы, кеше	38
Искәрмә-техник- эксплуатация параметрлары Алабуга муниципаль районының даими рәвештә пассажирлар йөртү буенча расланган муниципаль маршрутларының расланган реестрыннан 2017 ел өчен пассажирлар ташу буенча пассажирлар ташучылар тарафыннан бирелгән хисаплардан алынды.	

Мурзиха авыл жирлеге " муниципаль берәмлеге территориясендә жәмәгать транспорты тукталышларын төзекләндерү»

№ п/п	Исем	Юнәлештә	Автобус павильоны	Утырту майданчыгы	Тукталыш майданчыгы	Тукталыш билгесе	Яманрак	Жәяүлеләр кичүе
1	Иске Мурзиха т. п.	Туры	+	+	+	-	+	-

Пассажирлар йөртү Алабуга муниципаль районының даими пассажирлар йөртү маршрутларының расланган реестры нигезендә гамәлгә ашырыла. Гомумән алганда, гомуми файдаланудагы маршрут пассажир транспорты системасы куелган бурычларны үти. Проблемалар арасында искергән күчмә составның уңайлылыгы һәм экологик яктан югары булмаганлыгын билгеләп үтәргә кирәк. Тукталышлар гамәлдәге нормативларга туры китереп житәрлек күләмдә төзекләндерелде.

1.7. Жэяүлелэр һәм велосипедларда йөрү шартлары характеристикасы

Жэяүлелэр хэрэкәте корреспонденцияләрнең өстенлекле төре булып тора, чөнки транспорт инфраструктурасына карата иң аз таләпләр куела, әйләнә-тирә мохитнең пычрануы һәм уйланылу белән бәйле тискәре нәтижәләргә китерми, шулай ук халыкның сәламәтлеге дәрәжәсен арттыруга ярдәм итә. Әмма гражданнарны уңайлы һәм имин йөртү өчен, юл хэрэкәтен оештыруның тиешле техник чараларын кулланып, урам-юл челтәрен кирәкле жэяүлеләр элементләре белән тәмин итәргә кирәк.

Мурзиха авыл жирлегә урамнарының һәм юлларының күп өлеше тротуарлар һәм жэяүлеләр юллары белән тәмин ителмәгән. Жирлекнең урам-юл челтәрен төзекләндерү кайбер мәсьәләләрне хәл итәргә мөмкинлек бирәчәк:

- жэяүлеләр хэрэкәте иминлеген һәм уңайлылығын арттыру;
- торақ пунктларның жэяүлеләр өчен уңайлы булуын тәмин итү;
- торақ пунктларда яшәүчеләрнең жэяүле хезмәт миграцияләренә, ягъни хезмәт кушымтасы урынына күчүнең сыйфатын күтәрергә;
- үзәк районнар белән жирлек перифериясенә жэяүлеләр өчен элементләрен тәмин итү;
- социаль, көнкүреш һәм мәдәни хезмәт күрсәтү объектларының жэяүлеләр өчен уңайлы булуын тәмин итү;
- торақ пункт эчендә жэяүлеләр бәйләнешен арттырырга;
- туризмны рекреацияләү һәм үстерү максатларында тарихи-ландшафт комплексларын жэяүлеләр маршрутлары белән тәмин итү.

"Мурзиха авыл жирлегә»МБ урам-юл челтәре тышкы электр яктырту белән жиһазландырылмаган.

Велосипед хэрэкәте жэяүлеләр йөри торган юлларның да өстенлекләренә ия, өстәвенә, корреспонденцияләр дә күп араларга алып барырга мөмкинлек бирә. Жирлек территориясендә велосипед хэрэкәте өчен махсус юллар каралмаган. Велосипедчылар хэрэкәте гомуми файдаланудагы юллар буенча Юл хэрэкәте кагыйдәләре таләпләренә туры китереп гамәлгә ашырыла.

1.8. Йөк транспорт чаралары хэрэкәте характеристикасы, коммуналь һәм юл хезмәтләре транспорт чараларының эшен бәяләү, әлегә транспорт чаралары өчен инфраструктура торышы

Йөк транспорты йөкләрне житештерү урыныннан куллану урынына күчерү өчен төп транспорт төре булып тора.

«Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлегендә йөк транспорты хәрәкәтенң төп маршрутлары М-7 «Идел», «М-7 «Волга» – Яңа Мурзиха» төбәк әһәмиятендәге автомобиль юллары һәм торақ пунктларның терәк юл-урам челтәре буйлап уза.

Авыл жирлеген территориясендә йөк агымнары төп урыннар булып агросәнәгатъ комплексы объектлары тора. Йөкләр структурасында авыл хужалыгы житештерүе продуктлары өстенлек итә.

Йөк транспорты хәрәкәте интенсивлыгы түбән һәм сәгатенә 10 автомобиль тәшкит итә. Муниципаль берәмлектә бу ташулар Транспорт һәм экологик вәзгыятькә сизелерлек йогынты ясамый.

1.9. Юл хәрәкәте иминлеген дәрәжәсен анализлау

Юл-транспорт һәләкәтләре турындагы мәгълүматларның төрле яклап анализлау юл хәрәкәте куркынычсызлыгын тәмин итү һәм оештыру буенча эшненң иң мөһим өлешләренң берсе булып тора.

Бүгенге көндә автомобиль юлларында авариялелек проблемасы транспорт чаралары паркы арту, юл-транспорт инфраструктурасы юл хәрәкәтендә катнашучыларның ихтыяжларына туры килмәү һәм машина йөртүчеләрненң дә, жәяүлеләрненң дә дисциплинасы бик түбән булу белән бәйлә рәвештә аеруча кискенләшә бара.

Хәзерге вакытта торақ пунктларның урамнарында һәм юлларда, шулай ук Төбәк һәм федераль әһәмияттәге трассаларда юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү, юл-транспорт һәләкәтләрен кискәтү һәм аларның авыр нәтижәләрен кимәтү транспорт инфраструктурасын комплекслы үстерүненң иң актуаль бурычларының берсе булып тора.

Аварияләр статистикасын анализлау өчен беренчел мәгълүматлар сыйфатында РФ Юл хәрәкәте иминлеген тәмин итү буенча Баш идарәсененң (ЮХИДИ) аварияләрненң рәсми статистикасы, РФ Эчке эшләр министрлыгы тарафыннан бирелгән ачык мәгълүматлар файдаланылды.

Алабуга районы буенча өч ел эчендә аварияненң гомуми статистикасы 8 нче таблицада күрсәтелгән.

8 Таблица – Алабуга районында 2015-2017 елларда ЮТҺ статистикасы.

Гомуми мәгълүмат	2015 ел.	2016 ел.	2017 ел.
Исәп-хисап ЮТҺ, берәмлек саны	110	99	140
Кеше һәләк булды	14	9	12
Яраланган кеше	175	148	188
Социаль. 100 мең кешегә һәләк булу	16	10	14

куркынычы яный			
Авырлык, %	8	6	6

2016 елда 2015 елга карата барлык күрсәткечләр дә кимегән. Әмма 2017 елда 2016 елга карата барлык күрсәткечләр дә арткан

2017 елда социаль куркыныч 100 мең кешегә 14 һәлак булган. Зыян күрүчеләрнең гомуми саныннан (һәлак булучылар һәм яралылар) юл-транспорт һәлакәтләрендә һәлак булучыларның өлеше буларак исәпләнгән нәтижәләрнең авырлыгы 2017 ел өчен 6 % тәшкил итте. Шулай итеп, 2017 елда Алабуга районы юлларында аварияләр шактый түбән дәрәжәдә иде, дигән нәтижә ясарга мөмкин.

2017 елда Мурзиха авыл жирлегә территориясендә 3 Исәпкә Алу юл-транспорт вакыйгасы булды: 1 кешене таптату, 2 бәрелешү. Әлегә юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә 0 кеше һәлак булган, 1 кеше яраланган. 2017 елда социаль куркыныч 100 мең кешегә 14 һәлак булган. Шулай итеп, 2017 елда Алабуга районы юлларында аварияләр шактый түбән дәрәжәдә иде, дигән нәтижә ясарга мөмкин.

Шунысын да билгеләп үтәргә кирәк, барлык юл-транспорт һәлакәтләре федераль әһәмияткә М-7 «Идел» автомобиль юлында теркәлгән.

Юл-транспорт һәлакәтләренең сәбәпләре һәм шуңа бәйле шартлары арасында түбәндәгеләрне аерып чыгарырга мөмкин:

- юл хәрәкәтендә катнашучыларның дисциплинасы түбән дәрәжәдә;
- юл катламының торышы канәгатьләнәрлек түгел;
- тизлек режимын бозу.

Авария хәленең начараюы һәм юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү проблемасы булу сәбәпле, озак сроклы стратегияне эшләү һәм тормышка ашыру, кызыксынган барлык хезмәтләр һәм халыкның, жирле үзидарә органнарының тырышлыгын координацияләү таләп ителә. Барлыкка килгән проблеманың кискенлеген киметү максатыннан программа-максатчан методны куллану ирешергә мөмкинлек бирәчәк:

- юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү өлкәсендә жирле үзидарә органнары эшчәнлеген координацияләү;

- юл-транспорт һәлакәтләре санын киметү, шулай ук юл-транспорт һәлакәтләре нәтижәсендә һәлак булучылар санын киметү буенча чаралар комплексын тормышка ашыру, шул исәптән профилактик характердагы чаралар комплексын тормышка ашыру.

Юл-транспорт авариясенә бәйле проблемаларны нәтижәле хәл итү һәм аның күрсәткечләрен киметүне тәэмин итү өчен юл хәрәкәте иминлеген

арттыру һәм аларны финанс ресурслары белән тәэмин итү чараларын системалы рәвештә тормышка ашыруны дәвам итәргә кирәк.

«Россия Федерациясендә стратегик планлаштыру турында» 28.06.2014 ел, № 172-ФЗ Федераль закон жирле үзидарә дәрәжәсендә, муниципаль берәмлекләрдә юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү бурычларын хәл итүнең программалы-максатчан ысулын тормышка ашыру инструменты буларак, максатчан муниципаль программаны билгели. Баян ителгәннәрдән чыгып, махсус муниципаль программа кысаларында юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итү өлкәсендә эшне дәвам итүнең актуальлеге һәм нигезле кирәклегенә турында нәтижә ясарга мөмкин.

1.10 Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты дәрәжәсен бәяләү, халыкның иминлегенә һәм сәламәтлегенә

Автомобиль транспорты һәм автотранспорт комплексы инфраструктурасы әйләнә-тирә мохитне пычратуның төп чыганаclarына карый.

Һава бассейны автотранспортның ташламалары белән пычрануының төп сәбәбе-автотранспорт санының артуы, аның тузуы һәм сыйфатсыз ягулык.

Эчке янулы двигательләренң эшкәртелгән газларында зарарлы матдәләр һәм катнашмалар, шул исәптән канцерогеннар бар. Нефть продуктлары, шиналарның тузуы, тормоз накладкалары, хлоридларның юл катламнарын бозлаучы буларак кулланылуы, юл буе полосаларын һәм су объектларын пычратуы көтелә.

Эчке янулы двигательләре чыгармаларының төп компоненты (тавыштан тыш) – углерод окисе (угар газы) - кеше, хайваннар өчен куркыныч, концентрациясенә карап, төрле дәрәжәдә агулану тудыра. Автомобильләр һәм пычраткыч матдәләр катнашмалары үзара тәэсир итешкәндә, яңа, агрессиврак матдәләр барлыкка килергә мөмкин. Автомобиль юллары янындагы территорияләрдә су, тупрак һәм үсемлекләр кайбер канцероген матдәләргә йөртәләр. Биредә яшелчә, жиләк-жимеш үстерү һәм терлекләргә үлән ашату ярамый.

Автотранспортның әйләнә-тирә мохитне пычратуға тискәре йогынтысын киметү эшенең бер юнәлеше булып альтернатив ягулыкны - сыекландырылган һәм сыекландырылган газ куллануны киңәйтү, юлларны төзекләндерү, двигательләренң эшен контрольдә тоту тора.

Гигиена нормативларына туры килми торган һава пробасының 50% тан артыгын автомагистральләрдә алынган пробалар тәшкил итә.

Алабуга районының автомагистральләрендә стационар күзәтү постлары юк.

1.11 Жирлекнең транспорт инфраструктурасын үстерү һәм урнаштыру шартлары һәм перспективалары характеристикасы

"Мурзиха авыл жирлегенә» генераль планы нигезендә муниципаль берәмлекнең үсеш юнәлешләрен билгеләгәндә Татарстан Республикасы, Алабуга муниципаль районының социаль-иқтисади үсеш программалары, төбәк һәм федераль тармак программалары исәпкә алынды.

Алабуга муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы һәм Мурзиха авыл жирлегенә генераль планы белән исәп-хисап чорына кадәр жирлек территориясендә сәнәгать житештерүен үстерү күздә тотылмый.

Алабуга муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы чаралары нигезендә, Мурзиха авыл жирлегенә авыл хужалыгы житештерүенә гамәлдәге юнәлешләрен алга таба үстерү планлаштырыла.

«Мурзиха авыл жирлегенә транспорт инфраструктурасын үстерү» бүлегенә төп максаты булып, Мурзиха авыл жирлегенә Генераль планы составында, халык ихтыяжларына туры китереп, автомобиль юлларын үстерүгә юнәлдерелгән чараларны эшләү, жирлек иқтисадының нәтижәлеләген һәм көндәшлеккә сәләтлеләген арттыру, таләп ителгән техник халәтне, үткәрүчәнлекне, юл челтәренә иминләген һәм тыгызлыгын тәмин итү тора.

1.12 Жирлекнең социаль инфраструктурасын үстерү һәм эшләү өчен кирәкле норматив-хокукый базаны бәяләү.

«Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегенә транспорт инфраструктурасы эшчәнлегенә һәм үсешенә нигезендә тормышка ашырыла:

- Россия Федерациясенең шәһәр төзелеш кодексы;
- «Россия Федерациясендә автомобиль юллары һәм юл эшчәнлегенә турында һәм Россия Федерациясенә аерым закон актларына үзгәрешләр кертү хакында " 2007 елның 8 ноябрәндәге 257-ФЗ номерлы Федераль закон белән»;
- "Юл хәрәкәтенә иминлегенә турында «1995 елның 10 декабрәндәге 196-ФЗ номерлы Федераль закон»;
- «Юл хәрәкәтенә кагыйдәләренә турында " 23.10.1993 ел, № 1090 РФ Хөкүмәтенә карары»;
- Алабуга муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы (21.12.2010 ел, № 20-14/17538);

- Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Мурзиха авыл җирлеге Советы тарафыннан 2016 елның 20 октябрәндәге 48 номерлы карары белән расланган Мурзиха авыл җирлеге генераль планы нигезендә.

"Мурзиха авыл җирлеге» транспорт инфраструктурасы эшчәнлегенә һәм үсешенә өчен кирәкле норматив-хокукый база формалаштырылган.

1.13 Транспорт инфраструктурасын финанслауны бәяләү

"Мурзиха авыл җирлеге» муниципаль берәмлегендә транспорт инфраструктурасын финанслау расланган федераль һәм муниципаль программалар нигезендә гамәлгә ашырыла.

Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 20.12.2013 ел, № 1012 карары белән «2014 – 2022 елларга Татарстан Республикасы транспорт системасын үстерү» муниципаль программасы расланды (2017 елның 25 декабрәндәге редакция). Әлеге программа кысаларында " Мурзиха авыл җирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә транспорт инфраструктурасын үстерү буенча чаралар каралмаган.

Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Мурзиха авыл җирлеге Советы тарафыннан 2017 елның 15 декабрәндә кабул ителгән «Татарстан Республикасы Алабуга муниципаль районы Мурзиха авыл җирлегенен 2018 елга, 2019 һәм 2020 еллар план чорына бюджеты турында»гы 100 нче номерлы карар кабул ителде.

Карар кысаларында түбәндәгеләр күздә тотыла:

- төзекләндерү кысаларында шәһәр округлары һәм җирлекләре чикләрендә автомобиль юлларын һәм инженер корылмаларын төзү һәм карап тоту;

- урамнарны яктырту.

Финанслау чыганагы булып еллар буенча акча тора:

- 2019 елда – 1827 мең сум – региональ бюджет, 6 мең сум җирле бюджет.;

- 2020 елга– 1827 мең сум-төбәк бюджеты, 6 мең сум җирле бюджет;

- 2021 елга – 1827 мең сум-төбәк бюджеты, 6 мең сум-җирле бюджет;

- 2022 елда– 1827 мең сум – региональ бюджет, 7 мең сум җирле бюджет.;

- 2023 елда-1827 мең сум-төбәк бюджеты, 7 мең сум җирле бюджет.

2. Муниципаль берәмлек территориясендә транспорт ихтыяжы фаразын эшләү, халыкның хәрәкәт итү күләме һәм характеры үзгәрү һәм йөк ташу

2.1 Жирлекнең социаль-иқтисади һәм шәһәр төзелеше үсеше фаразы

Демографик сәясәт, шул исәптән республика муниципаль районнарына һәм республика әһәмиятендәге шәһәрләргә карата халык саны фаразын Татарстан Республикасы Иқтисад министрлығы билгели. Алабуга районының шәһәр һәм авыл жирлекләре киселешендә халык саны фаразы, Алабуга муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы кысаларында, Татарстан Республикасы Иқтисад министрлығы тарафыннан бирелгән халык саны фаразларын исәпкә алып, башкарылган.

Демографик прогноз буенча Мурзиха авыл жирлегендә беренче чиратта (2020 ел) 455 кеше, исәп-хисап срогына (2035 ел) 465 кеше тәшкил итәчәк.

Халыкның хезмәт күрсәтү учреждениеләренә булган ихтыяжын канәгатьләндерү, фаразланган характеристикаларны һәм социаль нормаларны исәпкә алып, хезмәт күрсәтү объектларының барлык халык өчен дә бертигез шартлар тудыру максатыннан чыгып, генераль план белән түбәндәге чаралар тәкъдим ителә.

Беренче чиратта (2020 елга кадәр):

- балалар бакчасының егәрлеген арттыру, өстәмә рәвештә, 6 урынга;

төзү

каралган.

Агросәнәгать секторын үстерү максатларында Генераль план нигезендә түбәндәге чаралар күздә тотыла:

- житештерү объектларын һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерү өчен территориянең бер өлешен Яңамурзиха авылы янында урнашкан гамәлдәге ыңдыр табагы территориясен үзгәртеп кору ; ;

- яңамурзиха авылы янында махсус билгеләнештәге яшелләндерү өчен урнашкан тирес саклау урыны территориясен үзгәртеп кору;;

- житештерү объектларын һәм махсус билгеләнештәге яшелләндерү өчен территориянең бер өлешен яңамурзиха авылы янында урнашкан мөгезле эре терлек фермасы территориясенә бер өлешен үзгәртеп кору ; ;

2.2 Жирлек территориясендә булган транспорт төрләре буенча авыл жирлегенә транспорт ихтыяжы, халыкның йөрү күләме һәм характеры һәм йөк ташу

Авыл жирлегендә чагыштырмача тотрыклы демографик хәл Мурзиха авыл жирлеге территориясендә транспорт ихтыяжының, халыкның хәрәкәт итү күләме һәм характерының сизелерлек үзгәрүе исәп-хисап чорында булмаячак дигән нәтижә ясарга мөмкинлек бирә.

Автомобиль транспорты инфраструктурасы хәл ителә торган бурычларны үти, ләкин арадашчы характеристикаларга ия (УДС һәм юл полотносы торышының түбән дәрәжәдә булуы; кайбер урамнарның машиналар йөри торган өлешләренә тиешле дәрәжәдә булмавы; табигый киртәләр аша күпер корылмаларының житмәве; һ.б.).

2.3 Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасы үсеше фаразы

Мурзиха авыл жирлегендә транспортка ихтыяж зур булган хәлдә.

Татарстан Республикасының СТП һәм Алабуга муниципаль районының СТП нигезендә авыл жирлеге территориясендә тимер юл, һава һәм су транспорт төрләрен үстерү буенча чаралар планлаштырылмаган.

2.4 Авыл жирлегенә юл челтәрен үстерү фаразы

Тикшерелә торган территориянең транспорт инфраструктурасын үстерүнең максаты булып муниципаль берәмлекнең икътисади активлыгы үсеше өчен шартлар тудыру, транспорт хезмәтләре спектрын киңәйтү, транспорт-логистика инфраструктурасын камилләштерү хисабына халыкның тормыш сыйфатын яхшырту тора.

Алабуга муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы белән, беренче чиратта, (2020 елга кадәр), жирле әһәмияткә «яңа Мурзиха авылы янында биотермик чокырга керү юлы» (2,7 км озынлыкта) автомобиль юлы төзелеше планлаштырылган.

«Мурзиха авыл жирлеге» муниципаль берәмлегенә генераль планы белән яңа торак төзелеше мәйданчыкларында урамнар һәм юллар төзү, Мурзиха авыл жирлеге составына керүче торак пунктларның гамәлдәге торак төзелеше территориясендә урамнарны һәм юлларны реконструкцияләү тәкъдим ителә.

2.5. Автомобильләштерү дәрәжәсен, юл хәрәкәте параметрларын фаразлау

Татарстан Республикасының торак пунктлары өчен автомобильләштерү дәрәжәсе фаразы Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлау буенча республика нормативларында бар. Фаразланган мәгълүматлар базасында 2035 елга кадәр озак сроклы чорга Мурзиха авыл жирлегенә муниципаль берәмлегендә яшәүчеләрнең шәхси жиңел автомобильләр белән тәэмин ителеше турында фаразларга була:

- 2020 елда-мең кешегә 110 жиңел автомобиль;
- 2035 елда-мең кешегә 155 жиңел автомобиль.

Юл хәрәкәте параметрларын билгеләү юллардагы аварияләрне киметү буенча чараларны билгеләгәндә, шулай ук юл чатында юл хәрәкәтен көйләүне камилләштерү өчен аерылгысыз өлеш булып тора. Юл хәрәкәтенең төп параметрларына карыйлар: транспорт чаралары хәрәкәте интенсивлыгы һәм транспорт агымы тыгызлыгы.

Социаль-икътисади үсешнең гамәлдәге хәлен һәм килеп туган трендларын анализлау, шулай ук халыкның автомобильләштерү дәрәжәсен күтәрү юл хәрәкәте параметрларына исәп-хисап вакытына 20% тан да артмаячак дигән нәтижә ясарга мөмкинлек бирә.

2.6. Юл хәрәкәте иминлегенә күрсәткечләрен фаразлау

2017 елда Мурзиха авыл жирлегендә 3 юл-транспорт һәлакәте теркәлгән, нәтижәдә, 0 кеше һәлак булган һәм 1 кеше имгәнгән.

Киләчәктә түбәндәге сәбәпләр аркасында хәл начарланарга мөмкин:

- халык саны арта;
- массакуләм кимсетү таләп юл хәрәкәте куркынычсызлыгы буенча комиссия утырышы хәрәкәттә катнашучылар ягыннан;
- автомобиль юлларының торышы канәгәтләнмәслек;
- юл хужалыгының техник дәрәжәсе житәрлек түгел;
- юл хәрәкәтен оештыруда техник чараларның камил булмавы.

Ситуациянең тискәре үсешенә юл куймас өчен, кирәк:

- Мурзиха авыл жирлегенә торак пунктларының гомуми файдаланудагы автомобиль юлларында һәм урам-юл челтәрендә юл хәрәкәте иминлеген тәэмин итүнең заманча системасын булдыру;

- халык арасында, шул исәптән балигъ булмаганнар арасында хокукый аңны арттыру һәм куркыныч тәртипне кискәтү;

- комплекслы схемаларны һәм юл хәрәкәтен оештыру проектларын эшләү һәм алар тарафыннан каралган чараларны тормышка ашыру хисабына юл хәрәкәтен оештыру дәрәжәсен күтәрү.

Исәп-хисап вакытында әлеге чаралар тормышка ашса, юл хәрәкәте иминлеге күрсәткечләрен фаразлау уңайлы.

2.7. Транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә тискәре йогынты дәрәжәсен бәяләү, халыкның иминлеге һәм сәламәтлегенә

Транспортның әйләнә-тирә мохиткә зыянлы йогынтысын киметү өлкәсендәге транспорт инфраструктурасының бурычлары булып тора:

- транспортның кеше сәламәтлегенә зарарлы йогынтысын барлык төр транспортта йогынты ясау, ташландыклар һәм ташландыклар күләмен киметү хисабына киметү;

- транспорт чараларының экологик чиста ягулыкка күчүен мотивацияләү.

Транспортның әйләнә-тирә мохиткә зарарлы йогынтысын һәм килеп чыккан зыянны киметү өчен кирәк:

- транспорт чараларының экологик куркынычсыз төрләрен куллану хисабына транспортның һава һәм су тирәлегенә һәм кеше сәламәтлегенә зыян китерүен киметергә;

- ягулык-энергетика ресурсларының альтернатив чыганаclarында (нефть булмаган) эшләүче транспорт чараларын куллануны стимуллаштыру.

Транспорт-юл комплексының әйләнә-тирәлеккә тискәре йогынтысын киметү һәм автомобиль юлларында хәрәкәт интенсивлыгын арттыру шартларында түбәндәге чараларны тормышка ашыру күздә тотыла:

- бозлавыкка каршы материалларның тискәре йогынтысын киметергә мөмкинлек бирә торган, бигрәк тә кышкы чорда, гомуми файдаланудагы автомобиль юлларын карап тотуның яңа ысулларын эшләү һәм гамәлгә кертү;

- автомобиль юлларын әйләнә-тирә мохитне зарарлы йогынтылардан саклау чаралары белән, шул исәптән автомагистральләр буендагы ясалма һәм үсемлек киртәләрен куллануны да кертәп, тавыш йогынтысын киметү һәм тирә-юньдәге территорияләргә пычрату өчен жайлаштыру.

Тулаем алганда, транспорт инфраструктурасының әйләнә-тирә мохиткә һәм халык саулыгына тискәре йогынтысын, барыннан да элек, экологик яктан чиста транспорт чараларын һәм транспорт инфраструктурасын төзекләндерү материалларын куллануға күчү хисабына киметү фаразлана. Экологик хәлне яхшырту шулай ук агросәнәгать предприятиеләренә һәм

производстволарының бер өлешен торак төзелештән Аерылган зоналарга чыгаруга һәм автомобиль юлларын һәм торак пунктны карап тоту буенча эшләр исәбенә тискәре йогынты ясауга юнәлтелгән чаралар үткөрү хисабына планлаштырыла.

3 Транспорт инфраструктурасын үстерүнең принципаль вариантлары һәм транспорт инфраструктурасын үстерүнең максатчан күрсәткечләре (индикаторлары) буенча аларның эреләндерелгән бәясе, алга таба тәкъдим ителгән вариантны сайлап алу

Территориаль планлаштыру документында Татарстан Республикасының һәм Алабуга муниципаль районының социаль-икътисадый үсеше стратегияләре тарафыннан социаль-икътисади үсешнең өч төп сценарие карала.

Төп сценарий икътисадның тотрыклы, планлы үсешен, үсеш темплары, район өчен уңай булуын күз алдында тотта. 2015 елдан 2030 елга кадәр тулай территорияль продукт үсеше темпы уңайлы Бөтендөнья икътисадый хәле фондында 1,7 тапкыр артыр дип фаразлана. «Алабуга» махсус икътисадый зонасы үсеше хисабына предприятиеләр хезмәткәрләре саны 2015 елдан 2030 елга кадәр 15% ка артчак. Халык саны да тотрыклы рәвештә арта, һәм 2030 елга 97,3 мең кешегә житәчәк.

Район территориясенә туристлар саны арта, ел саен 5 – 6% динамикалы, районның бизнес өчен инвестицияләр жәлеп итүчәнлеген арта. Районның икътисади үз-үзен тәмин итү дәрәжәсе 0,55 тән 0,81% ка кадәр үсеш фаразлана. Тулаем алганда, үсешнең төп сценарие куелган барлык бурычларны һәм Инвестицион проектларны гамәлгә ашыруны күз алдында тотта.

Оптимистик сценарий дөньякүләм икътисади хәлне яхшырту тенденцияләренә нигезләнә, Алабуга муниципаль районы икътисадының динамикалы үсеше белән характерлана.

Тулай территорияль продукт югары темплар белән арта, 2030 елда тупланган үсеш темпы 2015 елга карата 1,9 % тәшкит итәчәк. Сәнәгать, авыл хужалыгы актив үсә, торак төзелеше интенсив алып барыла. Район халкы 2030 елга 100,4 мең кешегә житә. Халыкның тормыш сыйфаты яхшыра.

Спорт белән даими шөгыйльләнүчеләр саны елдан – ел 3-4% ка арта һәм 2030 елга 56% ка житә. Халыкның керемнәре 2030 елга 2,3 тапкыр артчак. Бюджет керемнәре арта, район инфраструктурасы яңартыла, бу туризм үсешенә ярдәм итә. 2030 елга туристлар агымы 3,4 тапкыр арта. «Алабуга» махсус икътисадый зонасы үсешен дәвам итә, предприятиеләр һәм хезмәткәрләр саны арта, вак һәм урта производстволар үсә. Тулай төбәк продуктында кече һәм

урта бизнес өлеше 2030 елда 35 % ка житә, әмма эшкәртү сәнәгатенең эре предприятиеләре икътисадның төп көче булып кала.

Инерция сценарие дөнья икътисадының тышкы факторларының районның икътисади үсеш темплары югары булмаган тәэсирен күз алдында тотта. Тулай территорияль продукт арта, әмма акрынрак темпларда. Предприятиеләр авырлыклар кичерүләрен дәвам итәләр. Чит ил чималы белән бәйлә кайбер производстволарны ябу мөмкин. ВТПДА кече һәм урта бизнес өлеше кими. Эшсезлек дәрәжәсе югары дәрәжәдә, һәм бары тик 2020 елдан гына кимер дип көтелә. Районның үз-үзен тәэмин итү дәрәжәсе түбән саклана. Бюджетның үз акчалары муниципаль программаларны тулы күләмдә тормышка ашыруга житми. Әмма туризм үсеше дәвам итә, туристлар агымы 2030 елга 1,8 тапкыр артчак. Инвестиция кертемнәре күләме кими. Татарстан Республикасының гомуми күләмдә инвестицияләр өлеше 5% дәрәжәсендә, «Алабуга»СЖТ МИЗ үсеше аркасында 2030 елга 5,7% ка кадәр артып, саклана.

«Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә тормышка ашыру өчен иң рационаллысы-транспорт инфраструктурасы үсешенә төп сценарие.

4 Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча чаралар (инвестиция проектлары), транспорт объектларын техник-икътисадый Параметрлар, чараларны (инвестицион проектларны) тормышка ашыру чиратлары (инвестицион проектларны) Исемлеге)

4.1.Транспорт төрләре буенча транспорт инфраструктурасын үстерү чаралары

«Мурзиха авыл жирлегенә» тимер юл, һава һәм су транспортының транспорт инфраструктурасын үстерү буенча чаралар жирле бюджет акчаларының житәрлек булмавы һәм әлегә юнәлешләренә үсеш перспективалары булмау сәбәпле планлаштырылмый.

4.2. Гомуми файдаланудагы транспортны үстерү, транспорт-күчеп утыру төеннәрен булдыру буенча чаралар

Хәзерге вакытта халыкка гомуми файдаланудагы автомобиль пассажир транспортында хезмәт күрсәтүнең гамәлдәге системасы " Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлегендә яшәүчеләренә транспорт хезмәтләренә ихтыяжын канәгатьләндерә.

Жәмәгать транспортының әйләнә-тирәлеккә тискәре йогынтысын киметү өчен, автомобильләштерү дәрәжәсен арттыру шартларында күчмә составның ягулыкның альтернатив төрләренә күчүе зарур. Хәзерге вакытта " автомобиль, тиер юл, диңгез, елга, авиация транспорты һәм махсус билгеләнештәге техника буенча аерым подпрограммаларга бүленгән газ-мотор техникасын гамәлгә кертү» дәүләт программасы эшләнде, аның кысаларында Югары экологик күрсәткечләр белән транспорт техникасын өстенлекле файдалануны икътисадый кызыксындыру планлаштырыла.

Табиғый тикшерүләр күрсәткәнчә, тикшерелүче муниципаль берәмлек территориясендә тукталыш пунктларын тышкы электр яктырту линиясен урнаштыру рәвешендәгә норматив халәткә китерү буенча чаралар комплексын үткәргә кирәк.

Тукталыш пунктларын төзекләндерү буенча чаралар Р 52766-2007 " гомуми файдаланудагы автомобиль юллары. Төзекләндерү элементлары. Гомуми таләпләр».

4.3. Бердәм парковка киңлеген үстерүне дә кертеп, жиңел автомобиль транспорты өчен инфраструктураны үстерү буенча чаралар

Хәзерге вакытта «Мурзиха авыл жиңлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә жиңел автомобиль транспорты өчен транспорт инфраструктурасы объектлары федераль һәм төбәк әһәмиятендәгә юлларда, шулай ук торақ пунктларның урам-юл челтәрендә урнашкан.

Авыл жиңлегенң генераль планы белән юл сервисы объектларын төзү каралмаган.

Сайлап алынган вариант кысаларында жиңел автомобиль транспорты өчен инфраструктура үсешенң төп юнәлеше булып бердәм парковка пространствосын булдыру һәм нәтижәле эшләү тора.

Авыл жиңлеге территориясендә автотранспорт, нигездә, предприятие участкалары һәм жиңлек халкының йорт яны участкаларында саклана. Авыл жиңлегенң гамәлдәгә парковка киңлеген бәяләгәндә парковкаларга кытлык булмады.

4.4. Йөк транспорты, Коммуналь һәм юл хезмәтләре транспорт чаралары өчен инфраструктураны үстерү буенча чаралар

Алабуга муниципаль районының стратегик планлаштыру документларында «Мурзиха авыл жиңлеге» муниципаль берәмлеге авыл

хужалыгы объектларына керү юлларын төзү рәвешендә жирле әһәмияттәге автомобиль юллары челтәрен йөк транспорты өчен инфраструктураны үстерү буенча чаралар каралган. Каралган чаралар йөк ташуның куркынычсызлыгын һәм экологиклыгын тәмин итәчәк.

Әлеге чаралар әлеге ПКТНЫҢ "жирлек юллары челтәрен үстерү буенча чаралар челтәрен үстерү буенча 4.6" бүлеге кысаларында тасвирланган.

4.5. Жирлектәге юллар челтәрен үстерү буенча чаралар

Муниципаль берәмлек территориясендәге гомуми файдаланудагы юллар челтәрен үстерү максатларында территориаль планлаштыру документлары белән түбәндәге чаралар тәкъдим ителә:

- федераль әһәмияттәге-7 «Волга»автомобиль юлы участогын 6,5 км озынлыктагы I техник категория параметрларына кадәр реконструкцияләү;
- яңа Мурзиха авылы янында урнашкан биотермик чокырга керү юлы 2,7 км озынлыктагы жирле әһәмияттәге автомобиль юлы төзелеше.

5 Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча чараларны (инвестиция проектларын) финанслау күләмнәрен һәм чыганакларын бәяләү

Конкрет объекттагы чаралар исемлеге проект-смета документларын эшләгәннән соң детальләштерелә. Чараларның бәясе инде үткәрелгән шундый ук чараларның бәясенә нигезләнеп билгеләнгән.

Программа чараларын тормышка ашыру " Мурзиха авыл жирлегенә» муниципаль берәмлеге бюджеты һәм өстәмә финанслау чыганакларын жәлеп итеп башкарыла. ПКТКА керә торган чараларны финанслауның еллык күләмнәре Чираттагы финанс елына муниципаль берәмлек бюджетын эшләгәндә билгеләнә.

Программа чарасын тормышка ашыру өчен кирәкле финанс чараларының гомуми күләме 12838,0 мең сум тәшкил итә.

Программаны гамәлгә ашыру чыгымнары турында мәгълүмат 9 нчы таблицада бирелгән.

9 нчы Таблица-чараларны финанслау күләмнәрен һәм чыганақларын бәяләү

№ п/п	Чараның исеме	Финанслау күләме, мең сум.						Финанслау чыганақлары
		Ике мең унтуғыз	Ике мең егерме	Ике мең егерме бер	2022	2023	2024-2035	
НИБАРЫ				-	-	-	1170,0	Федераль бюджет
		1827	1827,0	1827	1827	1827	2441,0	Төбәк бюджеты
		6	6	6	7	7	60	Жирле бюджет
1	Тукталыш пунктларын норматив халәткә китерү буенча чаралар		-	-	-	-	-	Федераль бюджет
2	М-7 «Идел " федераль әһәмияттәге автомобиль юлы участогын реконструкцияләү»		-	-	-	-	1170,0	Федераль бюджет
3	Юл билгеләре кую буенча эшләрне башкару	6	6	6	7	7	60	Жирле бюджет
4	Яңа Мурзиха авылы. Совет ур., Захаров ур.	1827		-	-	-	-	Төбәк бюджеты
5	Яңа Мурзихаул авылы, Ленин ур.		1827	1827	-	-	-	Төбәк бюджеты
6	Иске Мурзиха авылы, Коммунистик ур.		-	-	1827	-	-	Төбәк бюджеты
7	Токмас авылы, Кызыл гвардия ур.		-	-	-		2441	Төбәк бюджеты
8	Иске Мурзиха авылы, Заовражная урамы		-	-	-	1827		Төбәк бюджеты

6 Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү буенча чараларны (инвестиция проектларын) финанслау күләмнәрен һәм чыганақларын бәяләү

«Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен транспорт инфраструктурасын үстерүнен максатчан күрсәткечләрен (индикаторларын) база күрсәткечләре белән чагыштыру нигезендә транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү чараларының (инвестиция проектларының) нәтижәлеген бәяләү үткәреде. База максатчан күрсәткечләре өчен транспорт инфраструктурасының торышын характерый торган күрсәткечләр кабул ителде.

Муниципаль берәмлекнен юл челтәре торышын яхшыртудан социаль-икътисады нәтижә түбәндәгечә чагыла:

- юл челтәренен сыйфат күрсәткечләрен яхшырту хисабына юл йөрү уңайлылығын һәм уңайлылығын арттыру, юл-транспорт һәлакәтләренен хәвеф-хәтәрен киметү;
- экономия вакыт арттыру хисабына уртача тизлек хәрәкәте;
- гражданнар өчен дә, муниципаль берәмлек предприятиеләре һәм оешмалары өчен дә транспорт йөртүгә чыгымнарны киметү;
- даими маршрутлар буенча автомобиль транспортында пассажирлар йөрткәндә транспорт хезмәтләре күрсәтүнен һәркем өчен мөмкин булуын һәм сыйфатын арттыруны тәмин итү.

Программаны тормышка ашыруның нәтижәлеген бәяләү хисап чорында аның үтәлеше нәтижәләре буенча һәм, гомумән, программаны тормышка ашыру тәмамланганнан соң башкарыла. Бәяләү критерийлары булып тора: нәтижәлеген, Нәтижәлеген, финанс үтәлеше.

Нәтижәлек програмmanı гамәлгә ашыру процессында ирешелгән нәтижәләр һәм аны гамәлгә ашыру белән бәйлә финанс чыгымнары нисбәтен чагылдыра. Нәтижәлек программаның максатчан күрсәткечләренен пландагы күрсәткечләренә ирешүне чагылдыра. Финанс үтәлеше программаны гамәлгә ашыруга бәйлә факттагы финанс чыгымнары һәм чираттагы финанс елына расланган ассигнованиеләр нисбәтен чагылдыра.

10 нчы таблицада " Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлегенен транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү һәм реконструкцияләү буенча ТКТИ чараларын гамәлгә ашыруның нәтижәлеген бәяләү өчен төп максатчан күрсәткечләренен мәгънәләре тәкъдим ителгән.

10 нчы Таблица – проект максатларына ирешүне һәм бурычларны хәл итүне

чагылдыра торган автомобиль транспорты өчен транспорт инфраструктурасын үстерүнең максатчан индикаторлары һәм күрсәткечләре

Күрсәткеч	Берәмлек үлчәү	База әһәмияте (2018 ел.)	Фаразлы чор, ел
- жирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы юлларның озынлыгы, км;	км	7,737	10,437
УДС тыгызлыгы	км ² /км ²	0,23	0,28

7 Институцион үзгәрешләр, транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү өлкәсендә эшчәнлекне хокукый һәм мәгълүмати тәэмин итүне камилләштерү буенча тәкъдимнәр

Әлеге эшнең 1 бүлеген эшләү кысаларында үткәрелгән «Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә икътисадый, сәяси, хокукый һәм социаль институтлар системасының эшләү шартларына анализ хужалык эшчәнлегенң формаль һәм формаль булмаган шартлары хужалык итүнең базар шартларына туры килүен күрсәтте. Милек мөнәсәбәтләре гамәлдәге законнар нигезендә жайга салынган: базар тибындагы учреждениеләр һәм оешмалар (коммерция банклары, инвестиция фондлары һ.б.) формалаштырылган; халык хужалыгы белән идарә итү системасында икътисадый, барыннан да элек, бюджет һәм салым чыганаclarы уңышлы алыштырыла. Эшқуарлык һәм көндәшлек үсә, хужалык итүче субъектлар арасында иреккә килешү нигезендә яңа базар структуралары формалаша. Гамәлдәге норматив-хокукый база социаль-икътисадый сәясәтне нәтижәле гамәлгә ашырырга, шул рәвешле муниципаль берәмлекнең һәр өлкәдә дә, комплекста да динамик үсеш өчен шартлар тудырырга мөмкинлек бирә. Жирле үзидарә органнары тарафыннан үткәрелә торган сәясәт халыкның гамәлдәге хакимияткә ышаныч дәрәжәсен күтәрүгә, шулай итеп, инвестицион климатны яхшыртуга һәм эшқуарлыкны активлаштыруга юнәлдерелгән.

Шулай итеп, " Мурзиха авыл жирлеген» муниципаль берәмлеге территориясендә институциональ үзгәртеп коруларга ихтыяж юк. Транспорт инфраструктурасы объектларын проектлау, төзү, реконструкцияләү өлкәсендәге эшчәнлекне тормышка ашырганда үзара бәйләнешләрнең характерын үзгәрешсез калдыру күздә тотыла.